

Sokközpontú kör

Az irodalmi peremműfajok, a kulturális határterületek, a kánoni perifériák iránti megkülönböztetett érdeklődés jó ideje sajátja H. Nagy Péter dolgozatainak. A Féregjáratok (2005) és a Paraziták (2006) után e mostani, a sort „trilógiává” teljesítő kötet is ebben jár élen. Ebben, valamint – ettől talán el sem választhatóan – módszertan és beszédmód összetettségében, elméleti iskolázottság és történeti figyelem arányossá egyénített össz munkájában.

Összetettség és „összmunka” vonatkozásában nem haszontalan észrevennünk, szakmai irányukat illetően mennyire változatos a közölt szövegeket eredetileg megjelentető kiadványok sora – az *Új Szótól* a *Katedráig*, az *Alföldtől* a *Prae-ig*, az *Iskolakultúrától* a *Millenniumi Országjáróig*. A *Hibridek* azonban tovább is lép, többet is ígér, másra is vállalkozik, mint a korábbi munkák. Írásaiban ugyanis föltűnő nyomatékkal kapnak helyet természettudományos kitérők, kozmológiai és biológiai okfejtések, a humán műveltséget igazán emberinek a bölcsészeten túli kulturális dimenziókkal együtt vélt kitételek. H. Nagy olvasmányosan tudományos értekező prózája ezért is tetszik különleges teljesítménynek. Mert ebben az értelemben „hibridek” a kötet szövegei – miközben többszörösen (hibridszerűen) összetettek a művek, jelenségek, kérdések is, amelyeket tárgyalnak. Érdeemes meghallanunk a fülszöveg ajánlatát az értelmezésre: „A hibridek elvileg szaporodásképtelenek a természetben, ám nem így a fantázia világában, a különmű szövegszervező elvek párosítása pedig valószínűleg az irodalom egyik hajtómotorja. Vagyis ezek a társulások nem életképtelen organizmusokat hoznak létre (mint pl. az ide vonatkozó biológiai »képtelenségek«), hanem éppen ellenkezőleg: az egyik legtermékenyebb forrást biztosítják a hagyomány, az emlékezet jövőbeli folytonossága számára.”

A szerző első kötete (*Kalligráfia és szignifikáció*, 1997) kilenc irodalmi tanulmányt tartalmazott. Jelen munka (H. Nagy kilencedik önálló könyve) huszonhárom

tanulmányt, esszét, kritikát fog egybe. Kisebbségi terjedelmű, szűkösebb filológiai apparátussal terhelt, oldottabb beszédű írások ezek a korábbiakhoz képest. Ez egyszerre következhet a témaválasztások merészségéből (amely már-már ismeretterjesztő beszélői magatartást tesz szükségsszerűvé) s a szélesebb olvasóközönségre (joggal) számító igényből.

A szélesebb olvasóközönséget a szétartó tematika is valószínűsíti. Tartalmilag a lehetséges fokig rendezett, mégis vonzóan sokszínű a kötet. A bevezető írás vallomásos szövegei a vámpíregény műfajával (is) számot vetnek. Ezután filmelemzések (*Alien*-sorozat, *Mátrix*), illetve az elemzett filmek világával rokon irodalmi világok elemzése következnek: két Philip K. Dick-regény mellett William Gibson prózája és a cyberpunk válik szoros olvasat tárgyává. Bret Easton Ellis nem illik e sorba, de izgalmasan folytatja a sort. Az ötvenéves Esterházyt köszöntő írás bravúrosan ad összefoglaló képet az EP-életműről – mindössze néhány oldalon. Líratanulmányok, verselemző esszék alkotják a következő „blokkot”, ugyancsak a többirányú figyelem jegyében: Rob Hardin, Villon, Ady vagy Pilinszky költészete aránylag kevés közös poétikai elemet mutat. Radnóti *Erőltetett menet* című versét az életrajzi olvasattól oldja – végre – el egy esszé. Juhász Ferenc *Szarvas-énekét* mint „polifón »kolindát«” interpretálja egy újabb – a művet Bartók *Cantata profanájával* olvasva egybe. Domonkos István klasszikusát (*Kormányeltörésben*) intertextualizáló értelmezői igény veszi szemügyre. Rendkívül tanulságos a *Ver(s)ziók* című, 1982-es

antológia – s azon keresztül a neoavantgárd irodalmi experimentalizmus – hatás(talanság)történetének fölfejtése. Pontos szerkesztői érzék állítja párba a Kovács András Ferenc s az Orbán János Dénes verseskötetéről szóló esszéket: a két költő az intertextusokból építkező, jellegzetesen posztmodern versalkotásmód két nagyban hasonló, de jelentéscsökkentő eltérő változatát képviseli. (H. Nagy mindkét alkotó művészetét következetes figyelemmel kíséri nyomon évek óta.) Szép gesztus a pályakezdő lírikusok (Mócsai Gergely, Lanczkor Gábor, Vida Gergely, Pál Dániel Levente) bemutatása. (Ők a miniszterek születése óta nyilván elhagyták már e státuszt. Lanczkor harmadik kötetét például igen jelentős kritikai elismerés övezi.) Játékos műfajteremtésnek is tanú lehetünk: ennek látjuk az egymondatos(!), számozott verselemzéseket – a *Szlovákiai magyar szép versek 2006* recenziója gyanánt. Csontváry *Jajcei vízésés* című képéről szólva az ekphraszisznak is új értelmet próbál adni egy ikonológiai vázlat. Ismét kisebb – természetesen jelöletlen – „ciklus” tűnik elénk: az L. Simon László kötetéről (s annak kapcsán a konkrét költészetről és a lettrizmusról is), a Géczi János xeroxairól és kollázsairól, valamint a Juhász R. József vizuális költeményeiről beszélő munka egyaránt a kortárs irodalmi kánonokon jobbra kívül eső esztétikai alakulatokat igyekszik rangjukon kezelni. A kötetet záró két írás a korábbi szövegek eseti kitérői után közvetlenül is a természettudományosság néhány kérdését taglalja. Az egyikben az entrópia és az evolúció – gyakran felszínesen értelmezett – fogalmának mélyebb értéséhez a hűtőgép példázata segítheti hozzá az olvasót. A másik Jékely Gáspár párbeszéd formájú, ismeretterjesztő munkáját méltatja – ám mire ide elér, a *Hibridek* maga is az e recenzióban nevesített erényeket mondhatja magáénak...

Az a benyomásunk: bármiről értekeznek is, H. Nagy írásai az adott tárgyat mindany-

nyiszor mint saját, egyedi méltóságot hordozó jelenséget veszik komolyan. E felfogás teljesnek (pontosabban talán: folytonosan teljesedőnek), de nem centrálisan szervezettnek (vagy centrikusan szerveződőnek) látja a kultúra világát. A szélek játéka, a perifériák létmódja nyűgözi le – miközben azt sugalmazza: nincs periféria, legföljebb provincializmus. S nem a dologban magában, hanem a dolog felé forduló figyelem esendőségében. Nincs kitüntetett hely, csak kitüntetett értésmód. Mintha folyton és kijátszhatatlanul egy körben állnánk, amelyben minden s mindenki középpont lehet. Legalábbis azzá teheti az értelmezés munkája, a megértés öröme.

H. Nagy Péter nevéhez fontos, esetenként kifejezetten jelentős irodalomértelmezői műveletek kötődnek. Ady költészetének újraolvasására éppúgy remek tanulmányokban vállalkozott, mint az avantgárd és a neoavantgárd irodalmiság történeti megolvasására. Társ szerzője volt középiskolai tankönyveknek, több folyóirat szerkesztésében vesz részt (a felvidéki *Szörös Kőnek* főszerkesztője), egyetemi szemináriumaira pedig több, ma már ugyancsak irodalmárként ténykedő volt tanítványa emlékszik hálás szívvel. (E sorok írójának is volna mit mesélnie...) *Féregjáratok* című kötete eddigi pályájának egyik rendhagyó csúcsa volt: a könyv látótere a kortárs költésztől a sci-fi-ig, a fantasytól Foucault-ig terjedt. A *Paraziták* metakritikai szövegei a többszörös reflektáltság diszkurzív játékerében nyilvánítottak érdeklődést más szövegek érdeklődési irányai iránt... A *Hibridek* erényeiről a fentiekben szoltunk.

Az olvasó üdvözli a „trilógiát”. És tetralógiában reménykedik.

H. Nagy Péter (2007): *Hibridek*. Dunaszerdahely, NAP Kiadó („Kaleidoszkóp könyvek” 7.)

Halmai Tamás
Pécs-Somogy